

کم‌آبی بهانه است، سود هنگفت نشانه است

ترازدی قتل‌عام هفت هزار نخل

نیکان راست‌قلم

روزنامه‌نگار

همه‌چیز از ویدئوی ۴:۱۵ دقیقه‌ای چندروز پیش شروع شد. درست در ۹ آبان ۱۴۰۰ یک بیل مکانیکی داشت نخل کهنی را از دل خاک بیرون می‌آورد و

شروع ماجرا؛ نخل ایرانی زینت‌بخش خانه‌های شیوخ عرب

مدت‌هاست که اخبار این جنس صادرات از گوشه و کنار به گوش می‌رسد. به‌طور مثال خردادماه امسال خبر صادرات یک هزار تن اصله نخل از گناوه به کویت اعلام شد. این محموله اصله نخل که طبیعی بود و عمده آنها حالت تزئینی داشتند، به‌وسیله یک فروند دوبه و توسط بخش خصوصی از اسکله این بندر بارگیری و به مقصد کشور کویت ارسال شد.

این ویدئو را در ذهنم گذاشتم کنار اظهارات مقداد تکلوزاده، دبیر انجمن ملی خرمای ایران که روند صعودی ریش‌سه کن کردن نخل‌ها و خروج آنها از کشور را مصیبت می‌خواند. او گفته بود: «سال‌هاست که درختان نخل کشور برای زینت شهرها و خانه‌های شیخ‌نشینان کشورهای منطقه ریشه کن و خارج می‌شوند. حدود ۱۰ تا ۱۲ سال است که شاهد فروش نخل‌های کشور به ثروتمندان و شهرداران کشورهای شمالی مانند آذربایجان و ارمنستان و با حجم بیشتر به کشورهای عرب مناطق جنوبی هستیم.»

اما از حدود ۲ سال پیش، فروش نخل‌ها شتاب گرفته‌و شکل آن تغییر کرده است، قبلا نخلستان‌داران نخل‌های کم‌ثمر و ضعیف را ریشه کن کرده و می‌فروختند، اما اکنون نخل‌های پرثمر و جوان نیز قربانی می‌شوند. در مناطقی که آب شور شده، نخل‌داران یا باید بنشینند و شاهد مرگ درختان نخل خود باشند یا تصمیم به ریشه‌سه کن کردن و فروش آنها به ثروتمندان و شهرداران کشورهای منطقه بگیرند. ادامه این روند به‌زودی جایگاه کشور را به‌عنوان دومین تولیدکننده خرمای جهان در خطر می‌اندازد.

مرگ ۲ هزار نخل فقط در یک سال

می‌دانستم مرداد همین امسال بود که گفته شد به‌دنبال خشکسالی و تنش‌های آبی شدید چند سال گذشته در خوزستان، هزاران نخل خرما از بین رفته‌اند و تنش آبی امسال هم عامل تشدید این وضعیت شده است. نخل‌هایی که امسال از چرخه تولید در شادگان حذف شده‌اند حدود ۷ هزارنفر می‌شسوند که بخش اعظم این نخل‌ها قدیمی و فرسوده بوده‌اند و فاقد تولید اقتصادی، به همین دلیل نخلداران نیز تمایلی به حفظ آن نداشته‌اند. همچنین ۱۲ هزار هکتار از نخیلات آبادان و ۱۴ هزار هکتار از نخیلات شادگان که در پایین‌دست رودخانه‌های کارون و مارون هستند با کمبود آب مواجهند و اگر روند کنونی ادامه یابد نخیلات در معرض نابودی کامل قرار می‌گیرند. علاوه‌بر خشکسالی و کم‌آبی مساله‌شور شدن آب بالادست در حوضه کارون و گنوند هم هست که منجر می‌شود تا آب با ای‌سی بالاتری برای آبیاری نخیلات به شادگان برسد و این باعث تشنه‌تر شدن و خشکی نخل‌ها می‌شود.

صادرات نخل، شاید بعید و شاید قریب

برایم روشن بود که اظهارات عمرانی، خوشبینانه و امیدوارانه است و نشان از قانونی بودن ذات چنین صادراتهایی داشت، اما این میزان خوشبینی یا همه حس و حال آن ویدئو مغایرت داشت. دست‌کم یک چیز را محرز می‌کرد آن هم اینکه مجوزی برای صادرات نخل‌های روستای رودفاریاب داده نشده است و این نشان از غیرقانونی بودن این اقدام داشت. در همین راستا با مهدی قمشی، عضو هیات علمی دانشکده مهندسی علوم آب دانشگاه شهید چمران اهواز گفتم. مهلتی خواست تا کم و کیف ماجرا را از مردم بومی شادگان جویا شود، بعد از ربع ساعتی دوباره تماس گرفتم و او در جملات کوتاهی درباره این ماجرا به «فرهیختگان» گفت: «این اتفاق در استان بوشهر افتاده است و بعید هم می‌دانم بحرانی در زمینه کم‌آبی علت این اتفاق بوده باشد. از افراد محلی در شادگان هم کسی با اتفاق مشابهی برخورد نکرده است و مورد نگران‌کننده‌ای که به‌دلیل خشکسالی با فروش نخل‌های منطقه به کشورهای عربی بخواهد تجارتنی صورت بگیرد و معیشت مردم را به خطر بیندازد، نبوده است. البته بارها اتفاق افتاده است که برای طراحی فضای سبز در اهواز نخل‌های زیادی را در بوشهر با ریشه در آورده‌اند و یا مکانیسمی به اهواز ارسال کرده‌اند و در بلوارهای شهر به‌صورت بزرگ‌شده کاشته‌اند. اما صادر کردن نخل از استان خوزستان به کشورهای عربی بعید است اتفاق افتاده باشد.»

صادرات نخل نباید به یک بیزینس اقتصادی تبدیل شود

برایش توضیح دادم که به‌نظرم پیوند این مساله با موضوع کم‌آبی پیوندی جدی است. با توجه به اینکه عده زیادی نخلدار هستند که از طریق همین نخل‌ها امرارمعاش می‌کنند و حالا با توجه به صادرات این نخل‌ها و مساله دلال بازی و سوداگری بعید است که نخلداران سود خاصی از این صادرات عایدشان شود. این موضوع چگونه قابل مدیریت است؟ درویش در پاسخ به این سوال گفت: «این ماجرا نظر وزارت جهاد کشاورزی و نظارت کارشناس رسمی دادگستری را می‌خواهد که معلوم شود آیا کشاورز یا نخل‌کار یا باغدار بعد از صادرات نخل‌ها دوباره می‌خواهد نخل بکارد و بارور کند یا به‌طور کلی می‌خواهد معیشتش را تغییر دهد. اگر او می‌خواهد دوباره به جایش نخل بکارد پس این ادعا که این نخل‌ها از شدت کم‌آبی داشتند خشک می‌شدند و ما مجبور شدیم آنها را صادر کنیم، ادعای قابل قبولی نیست. در این صورت باید دستگاه‌های نظارتی وارد عمل شوند، رسیدگی کنند و جلوی این موضوع را بگیرند، اما اگر آن خطه مدنظر واقعا دیگر توان پرورش نخل‌ها را ندارد و آنها هم قصدشان یک بیزنس آسبیب‌زنا نیست، اقدام قابل توجیه و قابل قبولی است. این موارد را باید از نماینده وزارت جهاد کشاورزی در استان بوشهر پرسید و دید آیا این صادرات روند و ترتیب قانونی خودش را طی کرده است یا خیر.»

۹ اخبار کوتاه

مرگومیر کرونایی‌ها همچنان سه‌رقمی!

طبق اعلام وزارت بهداشت، از ۱۴ تا ۱۵ آبان ۱۴۰۰ و براساس معیارهای قطعی تشخیصی، ۶ هزار و ۸۰۳ بیمار جدید مبتلا به کووید-۱۹ در کشور شناسایی شد که ۹۸۵ نفر از آنها بستری شدند. مجموع بیماران کووید-۱۹ در کشور به ۵ میلیون و ۹۸۰ هزار و ۲۶۰ نفر رسید. متأسفانه در طول این ۲۴ ساعت، ۱۲۰ بیمار کووید-۱۹ جان خود را از دست دادند و مجموع جان‌باختگان این بیماری به ۱۲۷ هزار و ۱۷۳ نفر رسید. خوشبختانه تاکنون ۵ میلیون و ۵۸۸ هزار و ۵۴۵ نفر از بیماران، بهبود یافته یا از بیمارستان‌ها ترخیص شده‌اند. سه هزار و ۷۱۳ نفر از بیماران مبتلا به کووید-۱۹ در بخش‌های مراقبت‌های ویژه بیمارستان‌ها تحت مراقبت قرار دارند. تاکنون ۳۶ میلیون و ۱۶۷ هزار و ۱۵۱ آزمایش تشخیص کووید-۱۹ در کشور انجام شده است. درحال حاضر ۲۳ شهرستان در وضعیت قرمز، ۹۵ شهرستان در وضعیت نارنجی، ۲۲ شهرستان در وضعیت زرد و ۱۰۰ شهرستان در وضعیت آبی قرار دارند.

آخرین رنگ‌بندی کرونایی شهرها؛ ۳۳ شهر در وضعیت قرمز

براساس آخرین رنگ‌بندی منتشرشده از شهرستان‌های کشور، اکنون ۳۳ شهرستان در وضعیت قرمز، ۹۵ شهرستان در وضعیت نارنجی، ۲۲۰ شهرستان در وضعیت زرد و ۱۰۰ شهرستان نیز در وضعیت آبی قرار دارند. شهرستان‌هایی که از شنبه ۱۵ آبان قرمز خواهند بود شامل: جلفا، مرند (آذربایجان شرقی)، اشنویه، پلدشت، پیرانشهر، چاپیاره، سردشت (آذربایجان غربی)، مبارکه (اصفهان)، ایوان، چرداول، دره‌شهر (ایلام)، بیرجند، قانات، نهبندان (خراسان جنوبی)، خلیل‌آباد، سبزوار، کاشمر (خراسان رضوی)، جاجرم، گرمه (خراسان شمالی)، دامغان، شاه‌رود (سمنان)، زابل (سیستان و بلوچستان)، استهبان، سرچهان، ممسنی (فارس)، بانه (کردستان)، زند، شهریاریک (کرمان)، پاوه (کرمانشاه)، پلدختر (لرستان)، تفرش (مرکزی)، خاتم، مهریز (یزد) هستند. واکنش سریع و تعطیلی کامل ادارات دولتی، بانک‌ها و مشاسغل غیرضروری، آموزش حضوری، تالارهای پذیرایی، بیرون بر شدن رستوران‌ها و غذاخوری هتل‌ها، منع سفر، در شهرهای قرمز ضروری است. اگر روند افزایشی شهرهای قرمز به‌سرعت مهار نشود، با خطر جدی موج ششم کرونا مواجه خواهیم بود. بنابر اعلام اپلیکیشن ماسک، بازگشایی کلاس‌های حضوری مدارس و دانشگاه‌ها هنوز بسیار پرخطر است. درحال حاضر ۳۳ شهرستان در وضعیت قرمز، ۹۵ شهرستان در وضعیت نارنجی، ۲۲۰ شهرستان در وضعیت زرد و ۱۰۰ شهرستان در وضعیت آبی قرار دارند.

بعد از قمشی در ارتباط با کلیپ منتشرشده در فضای مجازی و همچنین احتمال و امکان صادرات نخل به کشورهای داخلی و حتی کشورهای همسایه با محمد درویش، فعال و پژوهشگر محیط‌زیست تماس گرفتم تا نظرش را درباره صادرات نخل و چرایی و آسیب‌های زیست‌محیطی آن جویا شوم. اطلاعات ایشان هم از ماجرا در حد همان ویدئوی کوتاه در شبکه‌های اجتماعی بود و از ریز جزئیات آن باخبر نبود، اما معتقد بود ارزش درخت نخلی که ۲۰ سال قدمت دارد و آن را از خاک بیرون می‌آورند و می‌فروشند خیلی خیلی بیشتر از صادرات مثلاً هندوانه و یونجه‌ای است که ما به آن انتقاد داریم و معتقدیم این قبیل صادرات به‌نوعی صادرات آب مجازی است و کشور ما که با بحران کم‌آبی مواجه است، نباید درگیر چنین صادراتی بشود و نباید فکر کنیم با این کار پول تولید کرده‌ایم. مساله این است که این درخت در این آب و خاک رشد کرده و مواد غذایی مصرف کرده است

صادرات نخل داریم، اما فقط بعضی نخل‌ها

«متقاضی، درخواست صادرات نخل را می‌دهد، باغ‌هایی خاص و ارقامی مشخص انتخاب می‌شوند، همچنین باید نوع نخل‌های صادراتی از جنس ممنوعه نباشد. تاکنون مجوز ۶۰۰ نخل در باغ‌های دالکی برای صادرات به کشور قطر صادر شده و اطلاعاتی از نخل‌های رودفاریاب نداریم. شاید این افراد درحال جابه‌جایی نخل‌ها در سطح کشور هستند، اما فقط مجوز برای باغ نخل در دالکی دشتستان گرفته شده است و این موضوع مورد پیگرد این سازمان قرار خواهد گرفت.»

ایشان با بیان اینکه قطع درختان نخل در فاریاب دشتستان با هماهنگی جهاد کشاورزی نبوده، اظهار داشت: «اینکه گفته می‌شود مجوز قطع درختان به جهت بی‌آبی نخل‌ها صادر می‌شود، صحیح نیست و صادرات هر نوع نخلی قانونی نبوده و فقط برخی از نخل‌ها قابل صادرات هستند. کارشناسان وزارت جهاد کشاورزی بوشهر هم از این نخلستان در رودفاریاب بازدید کردند و باغدار این نخلستان ۱۸ نفر نخل را به علت کم‌آبی به فضای سبز داده است. برای مقابله با بحران بی‌آبی، طرح تحول نخلستان درحال اجراست که در این طرح به‌جای آبیاری غرقابی یا سستی از سامانه نوین آبیاری یا آبیاری تحت فشار استفاده می‌شود.»

در صورت وجود کم‌آبی و احتمال از بین رفتن نخل، صادرات آن توجیه دارد

حالا که به مرحله تاب‌آوری و باروری رسیده و محصول می‌دهد، دارد از این سرزمین جدا می‌شود و به سرزمین دیگری می‌رود. حالا اگر واقعا ارزش واقعی این درخت محاسبه و اطلاع داده شود تا ببینیم می‌تواند این خسارت را جبران کند، می‌تواند قابل دفاع ومعنی‌دار باشد. یعنی با توجه به این چشم‌انداز که کمبود آب وجود دارد و ممکن است این درخت در این سرزمین خشک شود همان‌طور که ما تا همین امروز هم چیزی حدود یک میلیون نفر نخل را در خوزستان و در شادگان و در منطقه میناب از دست داده‌ایم و اگر قرار است این نخل‌ها هم به چنین سرنوشتی دچار شوند، اگر بشود در همین مرحله این نخل‌ها را انتقال داد و از این طریق درآمدی کسب کرد اتفاقاً طرح بدی نیست و منطقی است، اما اگر ماجرا این باشد که ما در این سرزمین درختکاری کنیم و بعد در سرزمین دیگر آنها را بفروشیم این همان صادرات آب کشور است و توجیه‌پذیر نیست.»

احتمال صادرات نخل به دلیل کم‌آبی ضعیف است، اصل مساله همان سود هنگفت است

تصمیماتی‌آن هم برای کشوری که با کمبود آب روبه‌رو است، درنناک است و قابل توجیه نیست. «صحبتم را با درویش تمام می‌کنم و به اتفاقات مشابه فکر می‌کنم. به اینکه هر کدام از این نخل‌های بالابلند درست مثل دانشجوی نخبیه‌ای می‌ماند که سال‌ها روی او سرمایه‌گذاری می‌شود و وقت باروری که می‌رسد به‌جای آنکه علمش را به کشورهای دیگر بفروشیم و به نفع خودمان او را ارتقا دهیم، خودش را دودستی تقدیم می‌کنیم. معمولاً دلیلش هم این است که یا ما شرایط آیدآل نگهداری از او را نداریم و یا او دیگر اینجا جایی برای رشد و بالندگی ندارد. جایی در میان اظهارات عمرانی و حرف‌های درویش مانده‌ام. اما چیزی که برایم به‌وضوح روشن است این است که دانشجو یا نخل یا آب یا خاک فرقی نمی‌کند، هرکدامش سرمایه این سرزمین است که نباید با هیچ‌پهایی از دست برود. بلکه بایددر هر تکه این خاک تکثیر شود و ریشه کند و بماند.

وجود ۹۷۰ هزار دانش‌آموز تارک تحصیل در کشور

علیرضا کاظمی، سرپرست وزارت آموزش و پرورش در گردهمایی مشترک اعضای شورای معاونان و مدیران کل آموزش و پرورش استان‌های کشور که در اردوگاه شهیدباهنر برگزار شد، گفت: «طی دو ماه اخیر تدوین الگوی بازگشایی و تمهید اجرای این الگو در عرصه بازگشایی مدارس و آغاز سال تحصیلی جدید انجام شد. البته تمهید مقدمات اجرای این الگو برعهده دولت و جلب رضایت مسئولان دولتی و ستاد ملی مقابله با کرونا در این شرایط سخت بود. در آموزش و پرورش با چالش‌های جدی مواجهیم و اگر نخواهیم آنها را در سطح کلان بررسی کنیم می‌توان گفت که یکی از مهم‌ترین چالش‌ها ترک تحصیل و بازماندن از تحصیل دانش‌آموزان در برخی مناطق است. درحال حاضر آمارها نشان می‌دهد حدود ۲۱۰ هزار دانش‌آموز دوره ابتدایی و حدود ۷۶۰ هزار دانش‌آموز دوره متوسطه، تارک تحصیل هستند که این‌یک آسیب جدی است و باید برای این معضل برنامه داشته باشیم و بر آن تمرکز کنیم.»

زدن واکسن برای مسافرت الزامی است

ایمان قربانی، مدیر روابط عمومی فرمانداری تهران با اشاره به تغییر وضعیت تهران از نارنجی به زرد، گفت: «با این شرایط محدودیت خروج از تهران تنها فقط برای شهرهای نارنجی و قرمز است و براساس همین، خودروهایی که می‌خواهند از تهران به شهرهای نارنجی و قرمز تردد کنند باید اقدام به دریافت مجوز کنند و برای تردد از تهران به شهرهای زرد و آبی نیاز به مجوز نیست. با توجه به اینکه از ابتدای آذرماه افرادی می‌توانند مسافرت بروند که واکسن زده باشند و سامانه‌ای طراحی می‌شود که برای افرادی که واکسن زده‌اند بلیت صادر می‌شود، خواهش ما این است افرادی که واکسن زده‌اند اقدام به دریافت واکسن کنند تا برای مسافرت و کارهای روزم‌های که در استان‌های مختلف دارند، دچار مشکل نشوند. می‌تدید همچنان رعایت شیوه‌نامه‌های بهداشتی باید از سوی شهروندان موردتوجه قرار گیرد.»